

Sloboda izražavanja – presude Evropskog suda za ljudska prava

Bilten LIV: PREGLED PRESUDA IZ MAJA 2015.

7. jun 2015.

U maju 2015, Evropski sud za ljudska prava je donio jednu presudu u odnosu na zlostavljanje novinara i jednu koja se ticala obaveze države da štiti demonstrante kada se očekuje da će doći do nasilja:

- **Identoba i drugi protiv Gruzije** (predstavka br. 73235/12), 12. maj 2015: propustom policije da spriječi i istraži homofobične napade na demonstrante su prekršena prava demonstranata; i
- **Emin Huseynov protiv Azerbejdžana** (predstavka br. 59135/09,) 7 maj 2015: prebijanjem rukovodioca udruženja novinara je prekršeno pravo na slobodu od nehumanog i ponižavajućeg postupanja.

Navedeni slučajevi ticali su se sljedećeg:

- **Identoba i drugi protiv Gruzije** (predstavka br. 73235/12), 12. maj 2015: propustom policije da spriječi i istraži homofobične napade na demonstrante su prekršena prava demonstranata

Slučaj se ticao članova gruzijske nevladine organizacije osnovane radi zaštite prava LGBT osoba. Oni su organizovali mirne demonstracije kojim su obilježili Međunarodni dan borbe protiv homofobije, a kojima je prisustvovalo oko 30 ljudi. Tokom ovog događaja, demonstranti su vrijeđani, prijećeno im je i napadale su ih veće grupe protivnika demonstracija koji su bili pripadnici dve vjerske grupe. Oni su uzvikivali uvrede na račun demonstranata, nazivajući ih, između ostalog, "perverznicima" i "grješnicima", blokirali su im prolaz i napali ih, nanoseći trojici demonstranata povrede. Policija je bila relativno pasivna pred nasiljem ističući da nije bila njihova dužnost da interveniše. Četvoro podnosioca predstavke Evropskom sudu za ljudska prava su na kraju i uhapšeni i pritvoreni kratko i voženi su okolo u policijskom automobilu - navodno radi njihove bezbjednosti. Nakon događaja, podnosioci predstavke su podnijeli nekoliko krivičnih prijava, naročito zahtijevajući da se pokrene krivična istraga zbog napada na njih, kao i protiv policije koja ih nije zaštitila. Dvije istrage o povredama nanijetim dvojici podnosilaca predstavke su otvorene u 2012. i ostale su nezaključene. Podnosioci predstavke su se žalili Evropskom sudu za ljudska prava da su postupcima policije, kao i neuspjehom da se zaključi istraga, njihova prava prekršena.

Evropski sud za ljudska prava je razmatrao predmet na osnovu člana 3, koji štiti od mučenja i ponižavajućeg postupanja, kao i na osnovu člana 11, kojim se štiti pravo na slobodu okupljanja. Žalba podnosioca predstavke po članu 10, u odnosu na slobodu izražavanja, je razmatrana u okviru njihove žalbe po članu 11. Što se tiče prava na slobodu od ponižavajućeg postupanja, Sud je uzeo u obzir prilično nezavidnu situaciju LGBT osoba u zemlji. Sud je primijetio da su prijetnje smrću i nasilje nad demonstrantima motivisani jasnim homofobičnim predrasudama, što je posebno iskazano uvrjedljivim i prijetećim jezikom koji su koristile te dvije vjerske grupe. Cilj je bio zastrašiti podnosioca predstavke kako bi odustali od javnog pružanja podrške LGBT zajednici. Osjećaj ugroženosti podnosioca predstavke je pogoršan činjenicom da im nije pružena obećana policijska zaštita. To je značilo da su strah, uznemirenost i nesigurnost koje su podnosioci predstavke doživjeli bili toliko ozbiljni da su se mogli smatrati "ponižavajućim postupanjem" prema članu 3 Konvencije, zajedno sa članom 14 kojim se propisuje zabrana diskriminacije.

Sud je smatrao da je policija bila dužna da pruži odgovarajuću zaštitu, budući da je organizator povorke obavijestio policiju o tome da postoji mogućnost nasilja nad demonstrantima. Policija to očigledno nije učinila; a kada su konačno i preduzeli mjere, podnosioci predstavke su već bili zlostavljani, vrijeđani i napadnuti. Osim toga, umjesto da udalji protivnike demonstracija, policija je uhapsila nekoliko demonstranata. Nakon incidenta, policija nije sprovela efikasnu istragu o nasilju. Umjesto da istraži prijave koje su podnijeli podnosioci predstavke, policija je istraživala samo dva slučaja koja su se ticala fizičkih povreda koje su pretrpjela dva demonstranta, što je rezultiralo administrativnim sankcijama i izricanjem novčane kazne od 45 € dvojici napadača.

Sud je smatrao da je policija trebalo da preduzme sve neophodne korake da razotkrije moguće homofobne motive iza ovog događaja. Kako je takva istraga izostala, slični napadi bi se mogli stalno dešavati. Ovo bi bilo jednako zvaničnom priklanjanju ili čak prećutnom odobravanju zločina iz mržnje. Štaviše, državi bi bilo teško da sprovede mjere u cilju poboljšanja rada policije tokom sličnih mirnih demonstracija u budućnosti, čime se podriva povjerenje javnosti u politiku države u borbi protiv diskriminacije. U svijetlu ovih razmatranja, Sud je utvrdio kršenje člana 3.

Sud je takođe smatrao da je prekidom protesta podnosioca predstavke povrijeđeno njihovo pravo na slobodu okupljanja, koje je uključivalo pravo na slobodu izražavanja.

- **Emin Huseynov protiv Azerbejdžana** (predstavka br. 59135/09,) 7 maj 2015: **prebijanjem rukovodioca udruženja novinara je prekršeno pravo na slobodu od nehumanog i ponižavajućeg postupanja**

Ovaj slučaj se ticao rukovodioca azerbejdžanskog Instituta za slobodu i bezbjednost reportera (*Azeri Institute for Reporters' Freedom and Safety*), Emina Huseynov-a. On je 2008. prisustvovao žurci u kafiću na kojoj je proslavljan rođendan Če Gevare. Ubrzo nakon početka događaja, policajci su ušli u kafić, prekinuli žurku i rekli su da će učesnike odvesti u policijsku stanicu. G-din Huseynov se predstavio policiji kao novinar, i pozvao je novinsku agenciju da ih obavijesti o prisustvu policije u kafiću. Tada je udaren i strpan u policijski automobil i odveden u policijsku stanicu. U stanici mu je prijećeno, zlostavljan je i udaran po vratu. Onesvijestio se i hitna pomoć ga je prebacila u bolnicu gde su mu dijagnostikovane

traumatske povrede mozga i primljen je na odjeljenje intenzivne njege. Policija je pokrenula istragu u vezi sa incidentom, ali nije pokrenula krivični postupak u obrazloženje da je povreda povezana sa zdravstvenim stanjem koje je prethodno postojalo i koje nije imalo nikakve veze sa navodnim zlostavljanjem od strane policije (i koje su policijski službenici negirali). On se žalio Evropskom sudu za ljudska prava da su mu prebijanjem i nepokretanjem krivičnog postupka prekršena prava.

Evropski sud za ljudska prava je primijetio da kada je osoba koja je bila u dobrom zdravstvenom stanju kada je odvedena u policijski pritvor, povrijeđena u vreme oslobađanja, država treba da ima prihvatljivo objašnjenje kako je došlo do te povrede. U ovom slučaju, g-din Huseynov je očigledno bio dobrog zdravstvenog stanja kada je stigao u kafić a ipak je napustio policijsku stanicu u vozilu hitne pomoći i bio je u nesvijesti kada je primljen na odjeljenje intenzivne njege bolnice. Vlada nije objasnila zašto je policijski vještak došao do zaključka koji se razlikovao od zaključka doktora koji je primio podnosioca predstavke na intenzivnu njegu. Sud je takođe primijetio da je nekoliko svjedoka, koji su čuli zlostavljanje u policijskoj stanici, izjavilo da je g-din Huseynov bio u odličnom zdravstvenom stanju kada je uhapšen. Sud je stoga našao da je više nego vjerovatno da je povrede nanijela policija. Povrede su bile toliko teške da su predstavljale nečovečno i ponižavajuće postupanje, što je predstavljalo kršenje člana 3 Konvencije.

Sud je takođe primijetio da je prijavu podnosioca predstavke protiv policije istraživao policijski službenik iz iste policijske stanice gdje se desilo zlostavljanje, a da je portparol Ministarstva unutrašnjih poslova izjavio za medijeda g-din Huseynov nije zlostavljan i prije nego što je istraga zaključena. Stoga, istraga nije bila nezavisna niti nepristrasna. Sud je takođe primijetio da su nadležni organi odlučili da ne nastave krivični postupak 2008, a da je g-din Huseynov za ovu odluku saznao tek 2009. Sud je zato zaključio da istraga navoda g-dina Huseynov-a o zlostavljanju nije bila efikasna, što je predstavljalo kršenje člana 3 Konvencije.

Konačno, što se tiče hapšenja prisutnih na rođendan, Sud je konstatovao da nije bilo dokaza da je bilo ko od njih počinio krivično djelo. Vlada je tvrdila da je policija otišla u kafić nakon pritužbe susjeda, ali nije bilo dokaza da je policija primila pritužbu. To je značilo da je hapšenje bilo proizvoljno i nezakonito, u suprotnosti sa članom 5 Konvencije (koji štiti pravo na slobodu), i da je time takođe prekršeno pravo na slobodu okupljanja zaštićeno članom 11.

Pripremio: Peter Noorlander, direktor Media Legal Defence Initiative, u saradnji sa HRA

Bilteni se objavljuju u okviru projekta „Podrška razumijevanju novinarske etike i slobode izražavanja“, koji finansira Ambasada Sjedinjenih Američkih Država u Podgorici.
